

Osmanlıda Okült Uygulamalara Dair Bazı Örnekler

Kübra Kabakcıoğlu^{a*} Songül Çolak^b

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar,

^a Doktora Öğrencisi, Ondokuz

Mayıs Üniversitesi

Samsun/TÜRKİYE

kubrakabakcioglu446@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9666-4968

^b Prof. Dr., Samsun Üniversitesi

Samsun/TÜRKİYE

songul.colak@samsun.edu.tr

ORCID: 0000-0003-3800-2397

Geliş: 03 Nisan 2024

Kabul: 28 Haziran 2024

Yayın: 10 Ağustos 2024

Bu çalışma ön inceleme sürecinde
ve yayımlanmadan önce
iThenticate ile taranmıştır.

ÖZ

İlk çağlardan günümüze kadar insanlar, farklı arzu ve istekler doğrultusunda büyü, sihir gibi okült uygulamalara yönelmişlerdir. Bütün dünya toplumlarında olduğu gibi Osmanlı halkı içerisinde de büyücülükle uğraşan, bu yolla maddi ve manevi kazançlar elde etmeyi amaçlayan kişiler mevcuttu. Bu çalışmada büyü faaliyetleri içerisinde sosyal probleme dönüşen ve kullanılan yöntemler itibarıyla sıra dışı sayılabilecek büyücülük eylemleri örnek olaylar üzerinden ele alındı. Emniyete intikal eden bu büyücülük faaliyetlerinde -özellikle gayrimüslimler söz konusu olduğunda- asayiş probleminin doğmaması adına sorumlu görülen şahıslara cezai müeyyide uygulanmaktan çekinilmemiştir. Bu bağlamda Hristiyan bir ölünün mezardan başının kesilip alınması, bir ölünün dilinin kesilmesi, canlı bir kedinin ağzının dikilip canlı gömülmesi ve Kuran'ı Kerim'in uygunsuz bir yere konulması gibi olaylar Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nden (BOA) temin edilen belgeler ışığında incelendi.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Okült, Büyü, Sihir

Some Examples of Occult Practices in the Ottoman Empire

Research Article

* Responsible Author,

^a PhD. Candidate,

Ondokuz Mayıs University,

Samsun, TURKIYE

kubrakabakcioglu446@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9666-4968

^b Prof. Dr., Samsun University,

Samsun, TURKIYE

songul.colak@samsun.edu.tr

ORCID: 0000-0003-3800-2397

Received: 03 April 2024

Accepted: 28 June 2024

Published: 10 August 2024

This paper was checked for
plagiarism using iThenticate
during the preview process and
before publication.

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution
4.0 (CC BY-NC 4.0)
International License

ABSTRACT

From ancient times to the present day, people have turned to occult practices such as magic and magic in line with different desires and desires. As in all societies around the world, there were people among the Ottoman people who were engaged in witchcraft and aimed to gain material and spiritual gains in this way. In this study, witchcraft acts that turn into social problems within magical activities and can be considered extraordinary due to the methods used are discussed through case studies. In order to prevent public order problems arising from these witchcraft activities reported to the police - especially in the case of non-Muslims - there was no hesitation in imposing criminal sanctions on those deemed responsible. In this context, events such as the decapitation of a Christian dead person from the grave, cutting off the tongue of a dead person, sewing up the mouth of a live cat and burying it alive, and placing the Quran in an inappropriate place are examined in the light of the documents obtained from the Presidential State Archives Directorate Ottoman Archives (BOA) examined.

Keywords: Ottoman Empire, Occult, Spell, Magic

Funding: The author has reported that this study received no financial support.

Conflicts of interest: The author declares that there are no potential conflicts of interest.

Peer Review: External, double-blind

Finansman: Herhangi fon veya maddi destek kullanılmamıştır.

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Hakem Değerlendirmesi: Bağımsız, çift-kör hakemlik.

Atıf - Cite: Kabakcıoğlu, K. & Songül Çolak. Osmanlıda Okült Uygulamalara Dair Bazı Örnekler. *History Studies* 16, no. 3 (2024): 403-414.

Giriş

Büyü, sihir; temelde insanlarda var olan bütün duyguların farklı şekillerde tezahür etmesiyle ortaya çıkar. Kimi insanlar seçilmiş insanlardan olduğunu göstermek için büyü yaparken, kimi insanlar maddi kazanç elde etmek için, kimi insanlar baş edemedikleri sorunları çözmek ve acizyetlerini gizlemek, kimi insanlar da ulaşılmazı ulaşılır, başarılamanı başarılı kılmak için büyü yaparlar ya da yaptırırlar. Dolayısıyla büyü kazanı içerisinde; ihtirasın, tutkunun, merakın, acizyetin, hırsın, kederin, neşenin, velhasıl âdeme özgü bütün duyguların izini sürmek mümkündür.

Esasında büyücülüğün, sihrin zaman ve mekân olarak hangi dönemde ortaya çıkıp yaygınlaştığı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Eski uygarlıkların taş, mağaralara yaptıkları çizimler büyüünün Paleolitik devirlere kadar uzanan bir geçmişi olduğunu ortaya koymakta, Mısır, Babil, İran, Hint, Çin, Grek ve Eski Türk kültüründe farklı tanımlamalar ve ritüeller halinde yaygın bir şekilde kullanılmaktaydı¹. Frazer; *“İnsanlık tarihinde büyü çağının din çağından önce geldiğini”* söylerken Malinowski bu konuda *“Ne kadar ilkel olursa olsun büyüsüz ve dinsiz toplum yoktur.”* demektedir². Bu husus yorumu açık olmakla beraber ilk çağlarda tecrübe ettiği problemlerle baş edemeyen insanların, doğüstü güçlerle ya da mistik değer barındırdığına inanılan bazı nesnelere ile bağ kurarak okült yaklaşımlar üzerinden aydınlığa çıkmaya çalıştığı söylenebilir. Bu bağlamda her ne şekilde tanımlanırsa tanımlansın günümüzde büyü, sihir, numeroloji, astroloji, falcılık, şamanizm, kabala, spiritüalizm gibi gizli kollar *okültizm* (gizil ilimler) çatısı altında toplanıp incelenmeye devam etmektedir.

Öte yandan din-büyü ilişkisi akademik camianın tartışma konusu olarak ağırlığını korumakta, dinin mi büyüü büyüünün mü dini ortaya çıkarttığı noktasında farklı tezler ileri sürülmektedir³. Fakat tartışmaya açık olmayan husus; bütün ilahi dinlerin yasaklamasına, meşru görmemesine rağmen Müslümanların, Yahudilerin ve Hıristiyanların geleneklerinde bu tür uygulamaların var olduğudur.

Kuran’da sihir, büyü, tılsım ve buna benzer davranışlar; geleceği şekillendirmeye çalışmak, Allah’a şirk koşmak, şeytanla iş birliği yapmak, yarattığı kadere karşı çıkmak anlamında yorumlanmış, kesinlikle yasaklanmış ve haram kapsamında değerlendirilmiştir. Kuran-ı Kerim’de, kötülüklerden kurtuluş yolu olarak büyü değil, dua gösterilmiştir. Bakara suresinde yer alan: *“... fakat onlar bu iki melekten, karı ile koca arasını açacak şeyleri öğreniyorlardı. Oysa Allah’ın izni olmadıkça onunla hiç kimseye zarar veremezlerdi. Yine de kendilerine fayda sağlayanı değil zarar vereni öğreniyorlardı. Andolsun onlar, bunu (sihri) satın alan kimsenin âhiretten nasibi olmadığını çok iyi biliyorlardı. Karşılığında kendilerini sattıkları şey ne kötüdür, bir bilselerdi!”*⁴ ayetinde Allah, bu işle iştigal edenleri ahiret nimetlerinden yoksun bırakmakla tehdit ederken, Felak suresinde: *“De ki: Yarattığı şeylerin kötülüğünden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin kötülüğünden, düğümlere üfleyenlerin kötülüğünden, haset ettiği zaman hasetçinin kötülüğünden, sabah aydınlığının Rabbine sığınırım”*⁵ kurtuluş yolunu kendisine sığınmak olarak gösterir. Yine Maide suresinde geçen: *“Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar, fal okları şeytan işi iğrenç şeylerden ibarettir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz”*⁶ ifadesinde ise fal ve büyü şeytanın

¹Hikmet, Tangu, “Büyü” *İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1992), 6:502.

²Saffet Kartopu & Abdurrahman Ünalın, “Büyü ve Tabiatüstü Güçlere Başvurma Nedenleri Üzerine Bir Saha Araştırması” *Çorum Üniversitesi İlahiyet Fakültesi Dergisi*, 19, S.2 (2019): 381.

³Bkz. Çağfer Karataş, “Büyü ve Din -İslamî Nokta-i Nazardan Bir Değerlendirme-”, *Usûl*, S. I, 2004. Ayşenur Österlemez, “Türk Toplumunda Din-Büyü İlişkisi (İstanbul Örneği)”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2001). Cafer Genç, “Duyum ve Algı Bağlamında Büyü ve Gerçek”, *Dini Araştırma Dergisi*, C.20, S.2 (2020). Osman Cengiz, “Sihir Kavramı Üzerine Sematik Bir İnceleme”, *DEUIFD XLVIII* (2018). Ayşe Yanardağ, “Osmanlı Devleti’nde İslahatlar Bağlamında Muska ve Falcılıkla Mücadele Örnekleri”, *Milli Folklor* 17 (2018).

⁴Kur’ân Yolu (Erişim 03 Mayıs 2024), el-Bakara 102.

⁵Kur’ân Yolu (Erişim 03 Mayıs 2024), el-Felak 1/5.

⁶Kur’ân Yolu (Erişim 03 Mayıs 2024), el-Maide 90.

iğrenç işlerinden biri olarak gösterilmekte, kurtuluşun ancak bunlardan uzak durulmasıyla mümkün olacağı bildirilmektedir.

Hristiyanlık inancında, Yeni Ahid’de geçen: “Ama korkak, imansız, iğrenç, adam öldüren, fuhuş yapan, büyücü, putperest ve bütün yalancılara gelince, onların yeri kükürtle yanan ateş gölüdür. İkinci ölüm budur”⁷ ayetinde büyücülük, ağır suçlarla bir tutulmakta, bu fiili işleyenlerin şiddetli bir azap ile karşı karşıya kalacağı vurgulanmaktadır.

Yahudilikte ise suç olarak tanımlanan okült yaklaşımların bedelinin işleyen açısından çok daha ağır olduğu, ölüm gibi bir karşılığının bulunduğu görülmektedir. Nitekim Hikmet Tangu’nun da belirttiği gibi: “Yahudi dinine göre büyüünün etkisine inanma, Tanrı iradesinin beşerî maksatlara alet olması anlamına”⁸ geliyordu. Bu uygulamalar da Tanrı’nın teklifi ve idare edebilme kudretiyle çelişiyordu⁹. Diğer bir ifadeyle Yahudilerin kutsal kitabında: “Cinci ve bakıcı olan erkek veya kadın mutlaka öldürülecektir” gibi ağır bir hüküm yer almakta, yine diğer bir hükümde “Büyücü kadını yaşatmayacaksın”¹⁰ denilmekteydi. Dolayısıyla kehanette bulunmanın, falcılık yapmanın, cin ve ruh çağırma ile uğraşmanın şiddetle yasaklandığı Yahudilikte sığınılması gereken tek varlık “Tanrı Rab” olarak vurgulanmakta ve aynı yaklaşım İslamiyet’te yer alan kurtuluşun ancak Allah’a sığınmakta olduğu inancıyla örtüşmektedir.

Kutsal kitaplarda yasaklandığını belirttiğimiz bu fiilin her çağda, coğrafyada, toplumda varlığını devam ettirdiğine şüphe yoktur. Günümüzde yurtiçi ve yurtdışı kütüphanelerinde sihir ve büyü adı altında yapılan katalog taramalarında hem Doğu hem Batı dünyasına ait pek çok sihir risalelerinin, sihir ve fal mecmualarının ve remil gibi yazma eserlerin olduğu görülmektedir¹¹.

Bu çalışmamızda kitaplarda teori olarak sunulan ya da toplumsal bellekte yer alan, dilden dile dolaşan, büyü ve sihrin fiile dökülmesiyle ortaya çıkan olaylar, arşiv kayıtları esas alınarak incelenmiştir. Başka bir ifadeyle Osmanlı toplumunda var olan büyü faaliyetleri içerisinde sosyal probleme dönüşen ve kullanılan yöntemler itibariyle sıra dışı sayılabilecek büyücülük eylemleri örnek olaylar üzerinden ele alınmıştır. Makalemizin ana kaynağını Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi’nden (BOA) temin edilen arşiv belgeleri oluşturmuş öte yandan alana özgü telif eserler değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

1. Osmanlı’da Sıra Dışı Kara Büyü Vakaları

Büyücülerin yaptıkları sihirler, farklı niyetler ve amaçlar gözetilerek vücuda getirilirdi. Niyetlerine göre kimi büyüler; sağlık, huzur, bereket, refah sağlamaya yönelik yapılırken -ki buna *ak büyü* denilir- *kara büyü* denilen kimi büyüler ise zarar, ziyan, yok etme yani karşıdaki nesneyi ya da kişiyi heder etme gayesiyle yapılırdı¹². Sihir ve büyü iyi niyetle yapılmış olsa dahi insanlar arasında aksi sonuçlar doğurabilir; kargaşaya, zarara sebebiyet verebilir düşüncesiyle çoğu zaman meşru sayılmazdı. Şüphesiz Osmanlı Devleti’nde de -cezai yaptırımlara rağmen- büyücülükle, üfürükçülükle uğraşanlar vardı ve bunlar arz-talep ilişkisi çerçevesinde toplumda bir karşılık buluyordu. Aşağıdaki örnek olaylarda da görüleceği üzere büyülerin gayesi ne olursa olsun bazen rutinin dışına çıkılarak, normal hayatın sınırlarını aşan, sıra dışı metotlar uygulanıyordu.

1.1. Sarı Baba’nın Anapa Muhafızı Mustafa Paşa’ya Tesiri

⁷Kutsal Kitap: İncil, (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, Yeni Yaşam Yayınları, 2022), Va. 21:8.

⁸Kutsal Kitap: Zebur, (Ankara: Kitabı Mukaddes Şirketi, Dorlion Yayınları, 2019), Lev. 19:26-31-20:27.

⁹Hikmet, Tangu, “Büyü” *İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1992), 6:505.

¹⁰Kutsal Kitap, Zebur, (Ankara: Kitabı Mukaddes Şirketi, Dorlion Yayınları, 2019), Çık. 22:18.

¹¹Bu eserler için bkz. Emrah Aydemir, “Remil İlimi ve Divan Şiirlerine Yansıması”, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.2, 2018, s.166.

¹²Tangu, “Büyü”, 502.

Şikâyete sebep olan olayın yaşandığı yer Anapa Kalesi'dir. Karadeniz'in kuzeydoğu sahilinde yer alan Kale, uzun süre Osmanlı Devleti'yle Ruslar arasında mücadele alanı olmuştur. Nitekim Kırım'ın Rusların eline geçmesi ve Osmanlıya tabi Çerkezlerin, Abazaların üzerinde baskı kurmasından dolayı Anapa Burnu'na bir kale yapılması gündeme gelmiş¹³, Soğucak Muhafızı Ferah Ali Paşa'nın gayretleriyle burada bir kale yapılmıştır. Çalışmaya konu olan Mustafa Paşa, sık sık Rus saldırılarına maruz kalan bu kaleye tayin edilen muhafızlardan bir tanesidir. *Sicill-i Osmanî*'ye göre Köse lakabıyla anılan Mustafa Paşa, Akdeniz donanması komutanlığı yapmış, Ankara sancağında bulunmuş, 1792'de Anapa muhafızlığına getirilmişti. Kendisine vezirlik de verilen Mustafa Paşa 1796'da ise muhafızlık görevinden azledilmişti¹⁴.

Başka kaynaklarda rastlayamadığımız bu azledilişin gerekçesi oldukça ilginçtir ve araştırmamıza göre olayın perde arkasında büyü ile ilgili bir sebep yatmaktadır. Arşiv kayıtlarından öğrendiğimize göre hadise, 25 Haziran 1796'da meydana gelmişti. Anapa Muhafızı Mustafa Paşa ile Sarı Baba adında bir gayrimüslim arasında olağan dışı bir olay yaşanmıştı. Durum Mustafa Paşa'dan vezirliğinin alınmasına ve derhal görevden azledilip yerine 25 Haziran 1797'de Osman Paşa'nın getirilmesine sebep olacak kadar ciddiydi.

Anapa'ya yeni tayin edilen Osman Paşa'nın eline bir emir verilmişti. Emir Mustafa Paşa'nın azlini ve hemen Sinop'a geçmesi gerektiğini kapsıyordu: "*Sana Anadolu tarafında bir mansıb tevcih olunmak üzere dir. Halefin Osman Paşa ol tarafa vâsıl oldukta sen sefîneye süvâr ile doğru Sinob'a gelüp Sinob'a vusûlünü Dersaadet'e tahrîr idesin. Kangi mansıb tevcih olunur ise ol mansıba gidersin*"¹⁵ deniliyordu. Yani Mustafa Paşa'nın muhafızlık görevini Osman Paşa'ya devretmesi, gemi ile Sinop'a geçmesi ve kendisine Anadolu tarafında bir yer tevcih edilene kadar beklemesi gerektiği söyleniyordu.

Aslında Mustafa Paşa Sinop'a sürgün ediliyordu. Kaldı ki oraya vardığında zaten kendisini karşılamak üzere adamlar tayin edilmişti. Mustafa Paşa'ya atfedilen suç, Sarı Baba adlı bir zimmiye bağlanması ve belgede geçen haliyle "*zimmî kâfire mecbûriyeti*"¹⁶. Mecburiyetten kastedilen ve suç olarak tanımlanan olayın ne olduğuna dair belgelerden bir çıkarımda bulunamadık. Ancak anlaşılan o ki *Sicill-i Osmanî*'de temiz inanç sahiplerinden biri olarak tanımlanan ve bir meczuba inanması neticesinde sonunun kötü olduğu belirtilen Mustafa Paşa, Sarı Baba'nın tesirinde kalarak vezirliğine, makamına yakışmayacak bazı davranışlar sergilemişti.

Suçun içeriği hakkında detaylı bilgi verilmemekle beraber Zimmi Sarı Baba, Mustafa Paşa'yı: "*...kendüne bend[e] itmiş olması*" hasebiyle Paşa: "*...temyîz ve tefrîkden âtil olduğu halde mesfûrun her kelâmını isgaya mecbûr olması*"¹⁶ durumuna düşmüştü. Yani Mustafa Paşa, zimmiye onun her istediğini yapacak şekilde bağlanmış, itaat etmiş, doğruyu ve yanlış ayırt edebilme yetisini kaybetmiş, her sözüne kulak verir hale gelmişti.

Meselenin ciddiyetini belgedeki: "*...hilâf-ı şer' ve mahall-i şân-ı vezâret bazı güne hareket[e] mübaderetinden naşi müşârün-ileyh Anapa'dan azl ve vezâreti ref'...*"¹⁷ ifadeden görebiliyoruz. Mustafa Paşa bu olayın bedelini, görevden azil, vezirliğinin alınması ve sürgün ile ödemişti. Zira önce Sinop'a oradan İzmir'e ardından da İstanbul adasına sevk edildi. Arşivdeki 1797-

¹³Cengiz Fedakar, "Anapa" *İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2020) Ek-1/92.

¹⁴Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, (Yayına Hazırlayan) Nuri Akbayar, (Eski Yazıdan Aktaran) Seyit Ali Kahraman (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996) 4/1202.

¹⁵Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA) Hatt-ı Hümayun, Hat. 199/10132, 205/10724. (29 Z. 1211 [25 Haziran 1796]).

¹⁶BOA. Hat. 199/10132.

¹⁷BOA. Hat. 205/10724.

1798 tarihli bir belgeden kendisine aydan aya 500 kuruş bağlandığı anlaşılmakta¹⁸, *Sicill-i Osmanî* de ise affedilerek 1799'da tekrar Anapa muhafızlığına getirildiği yazılmaktadır.

Zimmi Sarı Baba bu olayda ağır bedel ödeyen taraf olmuştur. Çünkü: "...*sehhar-ı bi dinin vücûdu habâset oldu, ruy-i arzdan ref' olunmak vâcib olmakla...*" denilmekte, yani kötülüğün ortadan kalkması için vücudu pislik olan zimminin idam edilmesinin gerektiği belirtilmekteydi. Bu da yeterli değildi. Mustafa Paşa'nın büyüünün tesirinden kurtulması ve kendisine gelmesi için Sarı Baba'nın kesilen başı denize atılmalıydı.

Sürece uygun olarak önceden Sinop'a getirilmiş olan Sarı Baba'nın idamı gerçekleştirilmiş, kesilen başı denize atılmıştır. Zimmi Sarı Baba'nın öldürülmesine ve başının denize atılmasına şahit olanlar: "...*sâhir-i mesfûrun îdamında müşârûn-ileyh Mustafa Paşa'ya inşirâh hâsil...*" diyerek, bu andan itibaren Mustafa Paşa'ya bir gönül ferahlığının, rahatlığın geldiğini gözlemlediklerini söylemişlerdir.¹⁹

Zimminin ölümünden sonra nakit paraları müsadere edilmişti. Anapa'da adı verilmeyen bir şahısta bulunan 1000 kuruşuna ve İstanbul'da zimmi bir bahçivanda olduğu tespit edilen 1000 kuruşuna el konulması için yazışmalar başlatılmıştı.

Olaya taraflar açısından baktığımızda zimmi Sarı Baba, büyü yapan ve bu yolla bir kazanç elde eden bir kişi olarak görülmüş ve suçlu bulunmuştur. Mustafa Paşa bu olayın mağduru olarak görülmektedir. Böyle görülmüş olmalı ki tesir altından kurtulması için Sarı Baba'nın öldürülmesine ve başının -tarih boyunca arındırıcı etkisi olduğuna inanılan- suya atılmasına karar verilmiştir. Kararı verenler büyüünün ve sihrin varlığını kabul etmiş oluyorlar ya da Mustafa Paşa'yı temize çıkartmak istiyorlardı.

1.2. Bir Ölünün Başının Kesilmesi

Bu olayın arkasında yatan sebep, yağmurun yağmaması yani suya duyulan hasretti. Tabiatın canlanması, ekinlerin baş vermesi, halkın buradan nasiplenmesi ve yaşamın devamlılığı için su elzemdi. Günümüzde dahi yağmurun yağmaması durumunda mahsulünü kaybetme endişesiyle -özellikle kırsalda- yağmur duasına çıktığı, ritüeller eşliğinde beklentilerin karşılanması için duaların edildiği bilinmektedir. Bu ritüeller genelde farklı coğrafyalarda farklı şekillerde gerçekleştirilmekle beraber toplu dua edilmesi, kurban kesilmesi, yemeklerin pişmesi, belli sayıda taşların toplanıp suya bırakılması törenlerin ortak özellikleri olarak dikkat çekmektedir. Hatta Osmanlı Devleti'nde yağmur duasının resmi bir şekilde yapıldığını gösteren kayıtlarda vardır. Mesela taş toplanması ve yağmur duasının yapılması için 10 Eylül 1863 tarihli bir belgede ilgili Hoca Efendilere 170'er ve Hafız Efendilere 60'ar kuruş verilmesi emredilmiştir.²⁰

Ele aldığımız olayda ise amaç yine yağmurun yağması arzusuydu. Fakat uygulanan yöntem kişilerin mahremiyetlerine müdahale ve ahlaka aykırı bir suça dönüşmüştü. 1858 Haziran'ında Erzincan'da mahalle kahvehanesinde birkaç kişi oturup sohbet ederken, konu kuraklığa geldiğinde uzun süredir yağmur yağmamış olmasından doğan sıkıntılar dile getirilmişti. İddiaya göre Hızıroğlu İsmail adlı kişi, bir öneride bulunmuştu: "...*bir meyhit re's suya sarkıdılır ise yağmur yağacağını ilac-ı nevîden olmak üzere...*" beyan etmişti.²¹ Yani yağmur yağmasının sırrı bir cesedin başının kesilip suya sarkıtılmasında gizliydi. Bu ceset aşağıda da dile getireceğimiz gibi Hristiyan olacaktı.

Kabul edilebilir gibi görülmeyen bu fikir kahve ahalisinden Kahveci Süleyman oğlu Mustafa, Hattatın yeğeni diye geçen Ali ve Salih oğlu Osman adlı üç kişi tarafından

¹⁸BOA. Cevdet, Dahiliye Evrakı, C.DH 50/2451. (08. S. 1212 [2 Ağustos 1797]).

¹⁹BOA. Hat. 205/10724.

²⁰BOA. İrade, Dahili Evrakı, İ.DH 514/34955. (26 Ra. 1280 [10 Eylül 1893]).

²¹BOA. Sadaret Mektubi Kalemi, Mühimme Evrakı, A.}MKT. MVL../102/42. (16 Ra. 1275 [24 Ekim 1858]).

uygulanabilir bulunmuş ve harekete geçilmişti. Failler: "...mukaddemce vefat iden bir Hristiyan'ın kabrini açarak başını kesmiş ve buna ictisârla kendi ikrârlarıyla dâhî sâbit olmuş..." idi. Anlaşılan o ki suçlular Hristiyan mezarlığına gitmişler yeni ölmüş bir Hristiyanın mezarını açarak, başını koparma cesaretini gösterebilmişlerdi. Olayın malzemesi olan kesik baş on beş gün, başka bir evrakta geçen hali ile de iki ay önce vefat etmiş, Gümüşhaneli bir Rum'a aitti. Ölümün iki ay önce gerçekleşme ihtimalinin daha yüksek olduğunu görüyoruz. Çünkü belgede ölünün başının kendiliğinden "...çürüyüp düşmüş..." olduğundan bahsedilmektedir.²² Kesilen baş adı geçen şahıslarca önce taşa bağlanmış, sonra bir ipe takılarak sarkıtılmak üzere Fırat nehrine getirilmiştir. Ama bir şekilde taş çözülmüş ve kesik baş suyun yüzeyine çıkmıştır.

Bu esnada hayvanlarını otlatmakta olan iki çoban: "...görüp eşhâs-ı merkûme oradan savuştuklarından sonra, merkûmen çobanlar mezkûr kesik başı nehr-i mezbûrdan bi'l-ihrac sırığa takarak müdür konağına getirmek üzere..." harekete geçmişlerdi.²³ Yani çobanlar Fırat kenarında olanlara şahit olmuşlardı. Suçluların ayrılmasını müteakip kesik başın yanına giderek bir sırk ile sudan çıkarıp, yine sırığa takarak Erzincan Emniyet Müdürünün konağına getirmeye niyet etmişlerdi. Fakat yolda rastladıkları bazı tanıdıklarının, müdür konağına kesik başı götürmeleri halinde kendi başlarının derde girebileceğini söylemeleri üzerine korkuya kapılmışlar, müdüriyete gitmek yerine kesik başı herhangi bir mezarlığa götürüp defnetmişlerdi.

Olay kapanmış gibi görünse de -belgede çirkin, cahilce olarak tanımlanan- vukuatın duyulması ve resmi makamlara intikal etmesi gecikmemişti. Müdüriyette bu konuyu işiten birkaç Ermeni kendi aralarında durumun muhasebesini yaparken, Anadolu Ordusu Şişhane Taburu'nda görevli Süleyman Ağa konuşulanlara şahit olmuştu. Olayın tahkikine karar verilerek, aceleten çobanlara ulaşılması ve müdüriyete getirilmesi emri çıkmıştı.

Çobanların yakalanması ve sorgulanmasıyla nihayet vaka açıklığa kavuşmuştu. Olayın şahidi konumundaki çobanların zaptiye çavuşuna verdikleri ifadeler doğrultusunda kesik başı Fırat nehrine sarkıtan üç kişinin bulunup sorgulanması sağlanmıştı. Sorgulamada bu üç şahıs, kahvehanede iken Hızıroğlu İsmail'in yağmur yağması için Hristiyan bir ölünün başının suya atılmasını önerdiğini ve bu anlatının etkisiyle suçu işlediklerini söylemişlerdi.

Hızıroğlu İsmail, sorgusunda vakada hiçbir methali olmadığını iddia etmişse de 23 Haziran 1858 tarihinde suçlu olduklarına kanaat getirilerek hepsinin tutuklanmasına ve hapsine karar verilmiştir. İnceleme kapsamında bahsi geçen ölünün mezarı açılmış başının olmadığı da görülmüştür. Baş vücudunun yanına konularak mezar kapatılmıştır.²⁴

Soruşturmada dikkat çeken husus olayın Hristiyanlara yönelik tahkir ve rezil etme kastını taşıyıp taşımadığının da araştırılmasıdır. Kovuşturmada faillerin böyle bir art niyetlerinin olmadığı, yaptıkları işin neticesini kestiremedikleri, cahilane hareket ettikleri ortaya çıkmıştır. Fakat elbette bu bir suçtu, emsal teşkil etmemesi gerekiyordu.

Bu bağlamda suçluların İstanbul'a sevkine ve bir müddet hapis yatmalarına hükmedilmişti. Ardından söz konusu şahısların hemen memleketlerine gönderilmeyip, İstanbul'da münasip görülen bir işte bir yıl çalıştırılmalarına karar verilmişti.²⁵ Muhtemelen bu kararın alınmasında o bölgede olayın yankılarının dinmesinin beklenmesi ve olası bir asayiş probleminin önüne geçilmesi amaçlanmıştı. Süreci tamamlamalarından sonra faillerin memleketlerine dönmelerine izin verilmiştir.

²²BOA. A.}MKT. MVL../ 102/42.

²³BOA. A.}MKT. MVL../ 101/99. (01 Ra. 1275 [9 Ekim 1858]).

²⁴BOA. A.}MKT. MVL../ 101/99.

²⁵BOA. A.}MKT. MVL../ 102/42.

1.3. Bir Kızın Annesini İhbarı: Lohusa'nın Büyüleri

Ele aldığımız olay büyüünün maddi kazanç kapısı olarak görülüp kullanılmasına dair bir örnektir. Bir sıkıntısını gidermek ya da bir arzusunu gerçekleştirmek için büyücülere giden insanlar -bedeli mukabilinde- belli bir hizmet talep ederler. Her dönemde, her çağda bu işle iştigal eden ve ünlenen kişiler olmuştur. Bunlardan bir tanesi belgelerde İstanbul'da Uzun Çarşı'da, Yavaşa Şahin mahallesinde oturduğu belirtilen Lohusa Hoca namı kişidir.

Lohusa Hoca'nın büyücülük faaliyetlerinin ortaya çıkışı kendi kızının ihbarıyla olmuştur. İsmi Kadriye olarak verilen 17 yaşındaki kız, anlaşıldığına göre annesinin yaptıklarından rahatsızlık duyarak, evden kaçmaya karar vermiştir. Bu doğrultuda planlarını yapan ve uygulamaya geçen Kadriye, annesinin kiracısı olan Yusuf Bey adlı bir şahsın evine sığınmaya karar vermiştir. Mezkûr Yusuf Bey, Uzun Çarşıda oturmaktadır ve zamanında Sultan II. Abdülhamid'e at hediyeye etmesi, Padişahın da ona 150 adet lira ihsan etmesi ile sarayla yakınlık kurmuş bir kişidir.

Evden kaçmayı başaran Kadriye, Yusuf Bey'in evine giderek durumunu onun annesine ve kız kardeşine anlatmıştır. Ev sahipleri kızın annesinden şikayetçi olarak firar ettiğini ve Lohusa Hoca'nın evinde birtakım suçlar işlendiğini anlayınca meselenin ciddiyetine binaen zabıtaya aksettirilmesini istemişlerdir. Bu bağlamda harekete geçen Yusuf Bey, Yıldız Sarayı kâtiplerinden Vehbi Efendi adlı şahısla irtibata geçmiş, bu şekilde ihbar resmi bir hüviyet kazanmıştır.

Nitekim birkaç gün sonra şikayetçi kız, Yusuf Bey, Yusuf Bey'in kız kardeşi ve mahalle bekçisi beraberce Yıldız Sarayı'na gelerek Vehbi Efendi'den problemin çözülmesini istediler. Belgeden Yusuf Bey ve ailesinin Kadriye'yi de yanlarına alarak bu şahsı birkaç defa ziyaret ettikleri görülmektedir. Öyle anlaşılıyor ki sorumluluk ya da endişe hisseden Yusuf Bey, ısrarla Vehbi Efendi'den durumun bir an önce Beşiktaş zabıtasına aktarılmasını ve kızın karakolda ifadesinin alınmasını talep ediyordu. Muhtemelen Yusuf Bey kızın anlattıkları içerisinde Sultan II. Abdülhamid'in²⁶ adının geçmesinden tedirginlik duyuyordu. Nitekim saray çalışanlarından bazı kişiler padişaha büyü yaptırmak gayesiyle Lohusa Hoca'yı ziyarete geliyorlar ve kabul görüyorlardı. Gelirken de -büyü amaçlı- yanlarında sultan Abdülhamid'in çamaşırlarını da getiriyorlardı. Bu çamaşırlar Lohusa Hoca tarafından okunup üfleniyordu. Dolayısıyla Yusuf Bey, bu tehlikeli büyü faaliyetinin içerisinde adının yer almasından korkuyordu.

Nihayetinde kız merkeze getirilmiş ve ifadesi alınmıştır. Kadriye'nin 3 Şubat 1884 tarihli ifadesine göre kendisini evden uzaklaştıran durum, rahatsız ediciydi. Ona göre, gösterişli ve Lohusa Hoca adıyla meşhur olan annesi uzun zamandır meşru olmayan fesat eylemlerde bulunarak sihir yazıhanesi sayesinde donanımlı bir esnafa dönüşmüştü. O kendisine müracaat edenlerin arzularını kuvvetli bir sihir ile yerine getirmeyi bir sanat kabul etmişti. Babası ise ekmek parasına muhtaç zavallı bir kişiydi.

Annesinin bu gücünü bilenler ve onu âdeta taparcasına sevenler, inananlar yanına gelip sihir yaptırmaktaydılar. Fakat işin enteresan yanı bu kişiler arasında "yüce makam" sahibi olanlar da vardı. Kadriye'nin ifadesiyle: "...Sarayı Hümayûna mensûb bir takım zevâtın bir sihirbazın hanesine gelerek validemden muâvenet-i rûhâniye..." talep ediyorlardı.²⁷ Yani saraydan bazı kişiler sihirbaz olan annesinin yanına gelerek yardım istiyorlardı.

²⁶Esasında Sultan Abdülhamid'e büyü yapılması durumu Lohusa Hoca'yla sınırlı değildir. Arşivde bu hususa dair 30 Kasım 1890 tarihli bir belgede Ermenilerin büyü içeren bazı okuma ve yazmalar ile padişahı rahatsız etmeye çalıştıkları ifade edilmektedir. BOA. Zabtiye Nezareti Maruzatı, Y..PRK.ZB/6-97. (17 R. 1308 [30 Kasım 1890]).

²⁷BOA. Mabeyn Erkanı ve Saray Görevlileri Maruzatı, Y..PRK.SGE/2-31. (05 R. 1301 [3 Şubat 1884])

Öyle ki Kadriye'ye göre saraylının ailesine mensup bir kişi, haftada ya da on beş günde bir annesine gelip gidiyordu ve bazen bu saray çalışanının yanında orta boylu, sarı bıyıklı, pantolon giymiş zayıf başka bir adam da ona eşlik ediyordu. Her gelişlerinde yanlarında bohça olan bu kişiler büyücü annesiyle bir odaya kapanıyorlardı. İfadesine göre Kadriye, işte böyle durumlarda annesinin ne yaptığını bildiğinden kapıda kulak kesilir gizlice onları dinlerdi. Padişahın çamaşırlarını getirenler okutur, sihir yaptırdıktan sonra giderlerdi.

Lohusa Hoca ve eşi saraylılar gittikten sonra -çamaşır okumakla kıyaslanamayacak derecede- ürkütücü bir faaliyette bulunurlardı. Bir kedinin ağzını canlı iken dikerler ve yine canlı iken onu toprağa gömerlerdi. Bu durum belgeye şu cümlelerle yansyordu: "...*validemle pederim kedinin ağzını dikerler pederim götürüp canlı canlı gömer idi...*"²⁸ Anlaşıyor ki Lohusa Hoca saraylılarla konuşulanların dışarı çıkmasından ve yaptığı sihrin Padişahın kulağına gitmesinden endişeleniyor -tedbir amaçlı- kedinin ağzını dikerek suskunluk sağladığına inanıyordu. Öte yandan kendilerini ihbar etme ihtimali olan kızı Kadriye'yi de hanesinde adeta bir suçlu gibi hapis tutuyordu. Tüm yaşananların birinci derecede şahidi olan Kadriye, daha fazla tahammül edemeyerek bir perşembe günü evden kaçmıştı.

İfadesinin sonrasında Kadriye, Mahmut Bey adlı bir memurun odasına getirilmiş ve verilen karar gereğince, bir bekçi refakatinde Tahtakale'de babasına -mesele aydınlığa kavuşuncaya kadar- teslim edilmiştir. Eve dönmek zorunda kalan Kadriye'nin hukuku da gözetilmiştir. Ailesinin baskı kurmaması, hakaret etmemesi ve ne zaman istenirse müdüriyete getirileceğine dair senet alınmıştır.

Öte yandan şikâyet konusu olayla ilgili olarak bu tarz uygunsuz işlerde bulunanlardan halkın zarar görmemesi ve korunması maksadıyla zabitanın dikkatli olması ve: "...*yine bu fiilde devam ve ısrar idenler olur ise o gibilerin sûret-i münâsibede def'leri...*" ısrar edenlerin uygun bir şekilde cezalandırılması öngörülmüştür.²⁹

1.4. Gassal Zübeyde'nin İntikam Büyüsü

İntikam, insanların yaratılışından beri var olan bir duygudur. Özellikle zarara uğratıldıklarını hissettikleri durumlarda bu duyguyu yatıştırmak için farklı farklı tepkiler ortaya koyabilirler.

Ele aldığımız olay 19 Ekim 1900 tarihinde gerçekleşmiştir. Zübeyde ve Huriye adında iki kadın kutsal kitap Kur'an-ı Kerim'i kullanarak sihir yaptıkları ve türlü niyetlerle büyü yapmaya çalıştıkları sebepten yakalanıp kalebent³⁰ edilmişlerdir. Suçlu bulunmalarının temelinde yatan sebep ise birden fazla gayrimeşru faaliyeti gerçekleştirmeleridir. Şöyle ki büyücü Zübeyde boşandığı eşi Hacı Emin Efendi'nin kız kardeşi yani eski görümcesi Hayriye'den intikam almak istemektedir. Muhtemelen eşinden boşanmasında görümcesinin dahli olduğunu düşünmektedir. Hayriye ise Halit adlı bir şahısla nişanlıdır, amaç önce bu nişanı bozmak ve birbirlerinden nefret etmelerini sağlamaktır. Sonrasında ise Halit'i, Hacı Hüseyin isimli bir tüccarın kız kardeşi olan Sabriye ile yakınlaştırmaktır. Ama işin enteresan yani Sabriye'nin de nişanlı olmasıdır. Dolayısıyla Sabriye'nin de büyü ile nişanlısından tiksindirilip, nişanın bozulması gerekmektedir.

Bu ana kadar günümüzde dahi uygulanan sıradan bir büyü gibi görülebilen olay, kullanılan materyallerin sıra dışılığı ile dikkat çekmektedir. Kuran-ı Kerim'in uygunsuz bir şekilde hakaretimiz bir yere konulması, ölmüş bir insan dilinin koparılıp büyü malzemesine dönüştürülmesi gibi.

²⁸BOA. Y..PRK.SGE/2-31.

²⁹BOA. Y..PRK.SGE/2-31.

³⁰Arapça *kal'a* ve Farsça *bend* kelimelerinden oluşan *kal'a-bend* sözlükte "*kaleye bağlanmış, kalede hapsedilmiş kimse*" anlamına gelir. Terim olarak suçluların kale surları içinde ikamete tâbi tutulup hisardan dışarıya çıkmalarına izin verilmemesi şeklinde uygulanan bir cezayı ifade eder. Bkz. Ömer İşbilir, "Kalebent", *İslam Ansiklopedisi*, (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2019) 2: 5.

Zübeyde'nin planladığı eylemin yürütücüsü yakın arkadaşı Huriye'dir. Huriye 19 Ekim 1900 (6 Teşrinievvel 1900) tarihinde bir Cuma günü Hacı Hüseyin Efendi denilen şahsın evine -hiç kimsenin olmadığı bir zamanda- pencereden gizlice girerek suça dahil olmuştu.

Huriye bu suçu işlediğini şiddetle reddetse de gerekli tahkikatın yapıldığı ve eylemin ortağı olduğu belgeden anlaşılmaktadır. Nitekim Huriye'nin evinde gerçekleştirilen aramada; "...meyyit dili ve gece kuşu leşi sihire dair kitap ve simyat ve merkûm Halid namına rumûzâtı mektub makûlesi bazı eşya..."³¹ bulunmuştu. Daha açık bir ifadeyle Huriye'nin evinde ölmüş bir insan dili, baykuş leşi, sihir kitabı, etkilemeye çalışılan Halit adına yazılmış bir mektup ve bazı eşyalar vardı. Öte yandan büyü amaçlı olarak Kuran-ı Kerim'i "...gayrı münâsib bir mahalle..." bırakmaya cüret etmişlerdi.³²

Huriye'nin bu eylemin müdahili olup olmadığı araştırılırken yukarıda ifade ettiğimiz delillerin dışında başka hususlar da göz önünde bulundurulmuştu. Mesela; Hacı Hüseyin'in evinin etrafı sağlam duvarlarla çevriliydi ve söz konusu eve Huriye'nin hanesinden başka bir yerden giriş imkânsızdı. Öte yandan Zübeyde ile aralarında olan muhabbet biliniyordu ve olay saatinde mülazım Mustafa Efendi'nin evinde olduğu söylemi de yalan çıkmıştı. Bütün bunlar Huriye'nin suçlu olduğunun delili olarak kabul edilmişti. Fakat asıl etkili delil, ölmüş birinin kesilen dilinin kullanılmasıydı. Çünkü Huriye'nin en yakın arkadaşlarından biri Zübeyde idi. Ve o bir gassaldı; yani ölü yıkayıcıydı. Bu bağlantı iki kadının iş birliği yaptığının bir kanıtı olarak görülmüştür.

Hem kutsal kitabın kötü amaçlara alet edilerek uygunsuz bir yere konulması, hem de Zübeyde'nin ölü de olsa bir şahsın dilini keserek gassallık mesleğini kötüye kullanması, bir haneye izinsiz girilmesi ve başkaları arasında huzursuzluk yaratma gayesi güdülmesi cezai bir yaptırım gerektiriyordu. Nitekim öyle de oldu. Zübeyde ve Huriye 16 Haziran 1901'de kalebend edildiler.³³ Biga'dan Rodos'a oradan da Midilli'ye sürüldüler.

İki suçlu üç yıldan fazla mahkûmiyet çekmiş ve mahkûmiyetleri esnasında nasihat yollu ıslah edilmeye çalışılmışlardır. 21 Mart 1904 tarihinde ıslah olduklarına kanaat getirildiğinden tahliye edilmişlerdir.³⁴

Sonuç

Okültizm çatısı altında toplanan uygulamaların ortaya çıkışına ve kökenine dair pek çok farklı görüş olmakla beraber büyüün, sihrin her çağda her toplumda rağbet gördüğü söylenebilir. Korkutucu doğa olayları, gök gürlemesi, ırmakların taşması, fırtınalar, insanın varoluşundan kaynaklanan bireysel duygu durumları onları büyü, sihir aracılığıyla kurtuluşa erdirecek çözüm arayışlarına itmiştir.

Ele aldığımız çalışmada Osmanlı toplumunda büyü yapan ve büyüye maruz kalan şahıslar üzerinden gelişen, sosyal problemlere dönüşen olayları değerlendirdik. Arşiv belgelerini ana kaynak olarak kullandığımız araştırmamızda özellikle günümüz bakışıyla sıra dışı olabilecek olayları inceledik.

İncelediğimiz iki olaydan Sarı Baba ve Erzincan'da yağmur yağması için baş kesilmesi vakasının ortak noktasını kesik başların suya atılması oluşturmaktadır. Her iki durumda da suyun temizleyiciliği, arındırıcılığı, kötülüğü ve şerri alıp götürdüğü, tedavi ediciliği yani hayatı temsil ettiği söylenebilir. Sarı Baba'nın başının kesilip suya atılmasıyla, Mustafa Paşa bir nevi yeniden dünyaya gelmiş gibi ferahlık hissetmiş, kuraklık çeken Erzincan'da Hristiyan mezarlığından çıkartılan ölü başının suya atılması ile yağmur rahmeti beklenmiş bununla

³¹BOA. Bab-ı Ali Evrak Odası, BEO/1165-124833. (08 S. 1319 [27 Mayıs 1901]).

³²BOA. BEO/2302-172593. (10 M. 1322 [27 Mart 1902])

³³BOA. BEO/2302-172593.

³⁴BOA. BEO/2302-172593.

ekinlerin cana gelmesi arzulanmıştır. Ancak her iki olayda da yapılanlar suç kapsamında görülmüş -özellikle Erzincan'da Müslümanlar ile gayrimüslimler arasında asayiş problemi doğacağından- gerekli cezai müeyyide uygulanmıştır.

Öte yandan kızının ihbarı ile ortaya çıkan Lohusa Hoca olayında iki nokta dikkat çekiyordu. Birincisi saray çalışanlarının Lohusa kadını ziyaret ederek Sultan II. Abdülhamid'e yönelik büyü yaptırmaya çalışmalarıydı. İkincisi ise büyü yapan Lohusa kadının yaptıklarının duyulmaması için saraylılar gittikten sonra bir kedinin ağzını canlı iken dikmesi ve canlı olarak toprağa gömmesiydi.

Zübeyde ve Huriye'nin olayında ise şahsi duyguların ön planda tutulduğu, bu uğurda gassallık mesleğinin ve Müslümanların kutsal kitabının kötü amaçlı kullanıldığı görülmüştür. Nitekim büyü malzemesi olarak bir ölünün kesik dili kullanıldığı gibi, Kuran'ı Kerim uygunsuz yerlere konulmuştu. Hukuka intikal eden olayda delillerin ortaya çıkmasıyla her iki kadın, suçları sabit olduğundan kalebent cezası almıştı.

İncelenen olaylar özelinde ele alınan okült yaklaşımlar bütün dünya coğrafyasında olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de vardı ve günümüz dünyasında da -zamanın getirdiği koşullara uygun olarak değişip şekil alarak- varlığını devam ettirmektedir. Bilim ve teknolojinin gelişmesi, zamanın sunduğu yeni değerler bu uygulamaları ortadan kaldırmaya yetmemiştir.

Kaynakça

A. Arşiv Kaynakları

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

A.}MKT. MVL. (Sadaret Mektubî Kalemi Mühimme Evrakı).

BEO. (Bab-ı Ali Evrak Odası).

C.DH. (Cevdet Dahiliye).

HAT. (Hatt-ı Hümayun).

İ.DH. (İrade Dahili).

Y.PRK.SGE. (Mabeyn Erkanı ve Saray Görevlileri Maruzatı).

Y.PRK.ZB. (Zabtiye Nezareti Maruzatı).

B. Araştırmalar ve İncelemeler

Aydemir, Emrah. "Remil İlmi ve Divan Şiirlerine Yansıması." *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi* 2, no. 2 (2018): 159-180.

Cengiz, Osman. "Sihir Kavramı Üzerine Sematik Bir İnceleme." *DEÜİFD XLVIII* (2018):169-200.

Fedakar, Cengiz. "Anapa." *İslam Ansiklopedisi*, Cilt 6. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2020, 92-94.

Genç, Cafer. "Duyum ve Algı Bağlamında Büyü ve Gerçek." *Dini Araştırma Dergisi* 20, no. 1 (2020): 697-724.

Hikmet, Tangu. "Büyü." *İslam Ansiklopedisi*, Cilt 6. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1992, 501-506.

İşbilir, Ömer. "Kalebent." *İslam Ansiklopedisi*, Cilt 2, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2019, 5-7.

Kartopu, Saffet ve Ünalın, Abdurrahman. "Büyü ve Tabiatüstü Güçlere Başvurma Nedenleri Üzerine Bir Saha Araştırması." *Çorum Üniversitesi İlahiyet Fakültesi Dergisi* 19, no. 2 (2019) 380-390.

Karataş, Çağfer. "Büyü ve Din -İslamî Nokta-i Nazardan Bir Değerlendirme-." *Usûl*, S. I (2004) 111-135.

Kur'an Yolu. Erişim 03 Mayıs 2024. <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Bakara-suresi/109/102-103-ayet-tefsiri>

Kur'an Yolu. Erişim 03 Mayıs 2024. <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Felak-suresi/6226/1-ayet-tefsiri>

Kur'an Yolu. Erişim 03 Mayıs 2024. <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/M%C3%A2ide-suresi/759/90-91-ayet-tefsiri>

Kutsal Kitap: İncil, İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, Yeni Yaşam Yayınları, 2022.

Kutsal Kitap: Zebur, Ankara: Kitabı Mukaddes Şirketi, Dorlion Yayınları, 2019.

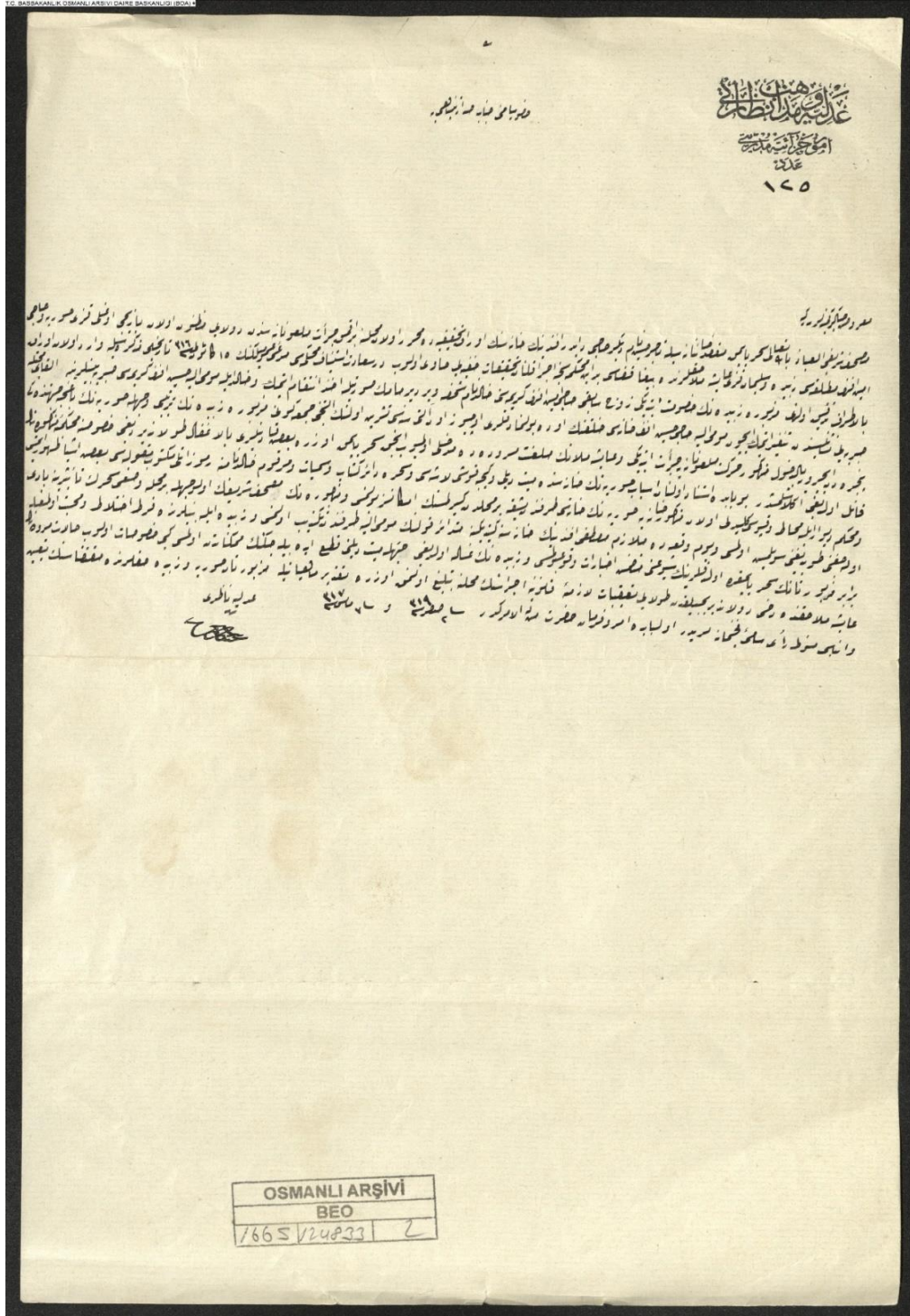
Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, (Yayına Hazırlayan) Nuri Akbayar, (Eski Yazıdan Aktaran)

Seyit Ali Kahraman, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Cilt 4, 1996.

- Özterlemez, Ayşenur. "Türk Toplumunda Din-Büyük İlişkisi (İstanbul Örneği)." *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi*, 2001.
- Yanardağ, Ayşe. "Osmanlı Devleti'nde İslahatlar Bağlamında Muska ve Falcılık Mücadele Örnekleri." *Milli Folklor* 17 (2018):37-50.

Ekler

Ek 1: Sihir Yapan Huriye ve Zübeyde'nin Süret ve Derece-i Mücazatları

BEO.001665.124833.002

Summary

Although there are many different views on the emergence and origin of the practices gathered under the umbrella of occultism, it can be said that magic and sorcery have been popular in every society in every age. Frightening natural events, thunder, overflowing rivers, storms, and individual emotional states arising from the existence of human beings pushed them to seek solutions that would lead them to salvation through magic and sorcery.

In this study, we evaluated the events in Ottoman society that developed through people who practiced magic and were subjected to magic and turned into social problems. In our research, in which we used archival documents as the main source, we examined events that may be extraordinary especially from today's perspective.

Among the two incidents we analyzed, the common point of Sarı Baba and the case of beheading for rain in Erzincan is that the severed heads are thrown into water. In both cases, it can be said that water is cleansing, purifying, taking away evil and evil, curing, in other words, representing life. When Sarı Baba's head was cut off and thrown into the water, Mustafa Pasha felt refreshment as if he had been reborn, and when the dead head taken from the Christian cemetery in Erzincan, which was suffering from drought, was thrown into the water, rain mercy was expected and it was desired that the crops would come to life. However, in both cases, the acts were considered as criminal offenses, especially in Erzincan, where public order problems would arise between Muslims and non-Muslims, and the necessary penal sanctions were imposed.

On the other hand, two points were noteworthy in the Lohusa Hodja incident, which was revealed with the denunciation of her daughter. The first was that the palace staff visited the puerperal woman and tried to cast a spell on Sultan Abdülhamid II. The second was that after the courtiers left, she sewed the mouth of a cat alive and buried it alive in the ground in order to prevent the news of what she had done.

In the case of Zübeyde and Huriye, it was seen that personal feelings were prioritized, and the profession of gassing and the holy book of Muslims were misused for this purpose. As a matter of fact, the severed tongue of a dead person was used as a material for sorcery, and the Koran was placed in inappropriate places. Both women were sentenced to penal servitude as their crimes were proven by the evidence in the case that was brought to the attention of the law.

The occult approaches discussed in the events analyzed were present in the Ottoman Empire, as in the whole world geography, and continue to exist in today's world, changing and taking shape in accordance with the conditions brought about by time. The development of science and technology and the new values offered by time have not been enough to eliminate these practices.